

Det mishandlede dåbsritual

Af Georg Klinting

Trykt 18. sept. 2017 let forkortet i Kristeligt Dagblad under overskriften: "Hvorfor skal voksne mennesker betjenes med et ritual, der er udformet med henblik på barnedåb?"

Generelt på landsplan meldes om faldende dåbstal. Det er tydeligt, at barnedåb ikke længere er en helt så selvfølgelig ting som tidligere. Det sker således, at nybagte forældre fravælger barnedåben for deres barn, skønt de selv er barnedøbt og stadig er medlem af folkekirken.

Nu er udøbte børn jo ikke afskåret fra at blive døbt på et senere tidspunkt, og nogle bliver det da også, typisk i konfirmationsalderen. Men her viser det sig, at folkekirken mangler et voksendåbsritual! Når teenagere eller voksne skal døbes, må præsten derfor bruge et ritual, der egentlig er beregnet til barnedåb, og blot huske at sige "hjælpe *dig* til hans velsignelse ..." i stedet for "hjælpe *dette barn* til hans velsignelse ..." og så fremdeles.

Hvorfor skal voksne mennesker betjenes med et ritual, der er udformet med henblik på barnedåb? – Spørgsmålet må adresseres til biskopperne. Så meget står dog klart: I 1992 mente biskopperne, at enhver dåb i virkeligheden er en barnedåb, og at folkekirken ikke længere burde have et særskilt ritual til voksendåb. Som følge heraf indeholder den nuværende ritualbog kun ét og samme dåbsritual. Fortællingen i Markus-evangeliet om Jesus og de små børn kommer dermed til at lyde ved enhver dåbshandling i folkekirken.

Men det er dybt problematisk at bruge denne fortælling ved dåb af voksne mennesker. Det var jo ikke de voksne, Jesus tog i favn og velsignede. Det var de små børn og netop kun dem! Desuden handler fortællingen i Mark. 10,13-16 ikke om dåb, men om velsignelse. Jesus brugte ikke vand, da han velsignede de små. Lad gå, at fortællingen om Jesus og de små børn giver mening som billede på det, der foregår ved en barnedåb, men det er ganske forfejlet at bruge fortællingen som billede på den voksnes dåb. Den voksnes dåb kan på ingen måde være begrundet i, at Jesus ved en bestemt lejlighed velsignede små børn.

Hvorfor har vi dåb? Ritualet lader os forstå, at vi har dåb, fordi Mesteren har befaleet det. Men den begrundelse er for letkøbt. For den såkaldte dåbsbefaling i Matt. 28,18-20, der indgår i ritualets ordlyd, er først og fremmest en missionsbefaling, der handler om, at disciplene skal drage ud i verden og gøre alle folkeslag til kristne mennesker. Den indforståede formulering: "idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn" røber, at dåb i den treenige Guds navn allerede var i brug i menigheden og havde været det i nogen tid. Det er med andre ord ikke startskuddet til den kristne dåbspraksis, vi hører i missionsbefalingen.

Hvorledes dåben blev fast praksis i den kristne menighed, ved vi ikke meget om. Vi kender hverken tid eller sted for den første dåbshandling, endsige hvem der har foretaget den. Det kan dog ikke være Jesus, der har foretaget den, for bibelen kender ikke til, at Jesus har døbt nogen. Med dåbens indstiftelse forholder det sig markant anderledes end med nadverens indstiftelse, hvor vi kender både tid og sted for den afgørende begivenhed samt indstiftelsesord af Mesterens egen mund.

Dåbsritualet glider af på spørgsmålet om dåbens indstiftelse med en abstrakt tale om, at Gud ved sin elskede Søn "har givet os den hellige dåb". Men intet om, hvornår Gud "har givet os" dåben ved sin elskede Søn, eller hvorledes. Dåbsritualet fortier ganske, at det ikke er Jesus Kristus, der har opfundet dåben som hellig handling! En dåbsvirksomhed var nemlig allerede i fuld gang, da Jesus trådte frem på arenaen, og just denne førkristne dåbsvirksomhed fik afgørende betydning for Jesus og den første kristne menighed.

Evangelierne fortæller os, at Jesus indledte sit virke med at opsøge Johannes Døber og lade sig døbe af ham. Ikke med den kristne dåb, som jo endnu ikke fandtes, men med den dåb, Johannes stod for. Det var en såkaldt "omvendelsesdåb til syndernes forladelse". Dåbshandlingen foregik ved neddykning i Jordan. Det gamle, syndige menneske skulle symbolsk druknes i floden, så et genfødt, rent menneske kunne stige op af vandet.

Ved Jesu dåb lyder der ifølge evangelierne en røst fra himlen, der udråber Jesus som "min elskede Søn". Bortset fra spørgsmålet, hvordan vi skal forestille os Guds røst lyde fra himlen, er pointen klar nok: med dåben i Jordan har Jesus fået fuldmagt til at være Guds Søn på jord, det vil sige mellemmand mellem Gud og mennesker. Dåben er hans afsæt for at foretage sig de ting, vi hører om i evangelierne, og som vores tro bygger på.

Den kristne dåb står på skuldrene af Johannes-dåben, idet den kristne menighed overtog dåben, men omtvadede den, så dåben nu blev omvendelsesdåb til Kristus. Til at begynde med var det mest voksne mennesker, der blev døbt. Den voksne steg ned i dåbsvandet og bekendtgjorde på den måde sin vilje til at lægge sin hedenske eller jødiske fortid bag sig og fremover orientere sit liv ud fra troen på Kristus.

Da barnedåben vandt frem, skiftede dåben karakter. Den var ikke længere en personligt motiveret omvendeshandling, men en traditionsbåret indvielse til at være et kristent menneske. Det er her, folkekirken befinder sig med en dåbspraksis, hvor barnedåb er det normale, og voksendåb er undtagelsen.

Dåb til Kristus er per definition indgåelse af en pagt med Kristus. Fra gammel tid har ordet "dåbspagt" været brugt om den døbtes forhold til Kristus. Herom vidner adskillige salmer i salmebogen. Det er derfor en mangel, at ordet "dåbspagt" eller bare "pagt" ikke figurerer i folkekirkens dåbsritual.

Værre er, at dåbsritualet ikke nævner Kristi egen dåb med et ord. Ritualen kommer på den måde til at mangle remtrækket til fortællingen om Jesus Kristus og hans fuldbragte værk som Guds Søn på jord. Det medfører, at ritualen mister orienteringen. I stedet for at pege på Kristus giver det sig til at anprise dåbens virkninger, som om disse virkninger udløses automatisk ved selve den rituelle handlingens udførelse.

I den indledende bøn takkes Gud for "den hellige dåb, hvori du gør os til dine børn ...". Men det er nu en tvivlsom tak at bringe, for ifølge bibelen er det ved troen på Kristus, at vi bliver Guds børn, og ikke ved at være genstand for en rituel handling.

I ritualet hedder det videre, at Gud i dåben "skænker os Helligånden med syndernes forladelse og det evige liv". Det må kaldes et pakketilbud, der vil noget! Men standser vi op og prøver at forstå, hvad der siges, står spørgsmålene i kø:

Hvad vil det sige, at vi får skænket Helligånden i dåben? Suser Helligånden ind i os én gang for alle, så vi aldrig behøver at bede Gud sende sin Ånd for at oplyse og oplive os? – I dåben skænkes syndernes forladelse, hører vi. Men kan nogen da fortælle, hvad det er for synder, et lille dåbsbarn skal have forladelse for? – Med dåben skænkes det evige liv, hedder det endelig. Skal det mon forstås derhen, at vores evige salighed står og falder med, om en dåbshandling er blevet udført på os? – Svarene på spørgsmålene blæser i vinden. Ritualets udsagn om, hvad Gud "skænker os" i dåben, må betegnes som løs tale.

Folkekirken trænger i den grad til nye dåbsritualer, og der er da også så småt ved at ske noget. Et liturgisk fagudvalg nedsat af biskopperne skal ved udgangen af 2018 fremlægge en rapport om dåb og nadver som oplæg til en påfølgende offentlig debat. Tillad mig i den anledning stiltfærdigt at pege på min bog om dåben, som frit kan downloades fra min hjemmeside på adressen: www.georganist.dk/daab.html. I bogen giver jeg et bud på, hvordan nye ritualer for barnedåb og voksendåb kunne se ud. I forlængelse heraf giver jeg i øvrigt også et bud på et nyt og meget anderledes konfirmationsritual!